

Kokkuvõtte teemal: Mesilasperede suremuse ja kadude hindamine ning selgitamine

Aeg ja koht: Mesinike koolitajate koolitus 08.01.2012.a. Olustveres
Lektor: Arvi Raie, lektorileping PR-8-1.2-4

Nimetatud seireprogrammi üldkava on alatatud Euroopa Liidu tasemel selleks, et pilootuuringu raames ühe aasta vältel koguda täpsemaid lähteandmeid üldise mesilasperede suurenenud haigestumise ja hukkumise ning mesilaste arvukuse vähenemise olukorra ja võimalike põhjuste kohta kõigis EL liikmesmaades. Viimaste aastate aruanded ja hinnangud (näiteks EFSA aruanne 2009) on kinnitanud mesilasperede suurenenud suremust, milles kohati nähakse koguni mesilasperede kollapsi sündroomi (CCD) tunnuseid. Samas tuuakse hinnangutes välja üldised puudused eelkõige standardiseeritud mesilashaiguste seiresüsteemide puudumise üle EL liikmesmaades.

Vajadus sellise seiresüsteemi loomiseks on ilmne, et koguda usaldusväärseid ja täpseid andmeid praeguse mesilaste tervise staatuse ja mesilaste hukkumist põhjustavate tegurite kohta. Sellele järgneks üldise tegevuskava ja vastavate meetmete koostamine ja rakendamine, et tõrjuda mesilaste hukkumist põhjustavaid tegureid, parandades mesilaste tervislikku seisundit ja selle kaudu taas suurendades mesilasperede arvukust. Antud pilootprojekti oluline eesmärk on parandada riikliku seiresüsteemi väljaarendamise abil kogu Euroopa tasandil olevat mesilaste haiguste alast seiret ja selle baasil ka haiguste tõrjet.

Praegu Euroopa Liidu tasemel puudutab mesilashaigustega seotud teemasid teatud määral “Mee tootmise ja turustamise arendamise programm 2010 – 2013” (Mesindusprogramm) tehnilise abi meetme raames. Ent selle meetme ulatuses toimub eelkõige mesinike teavitamine mesilashaiguste alastes küsimustes ja nende nõustamine, et mesilates vältida või tõrjuda mesilashaigusi. Sealjuures toimub programmi raames teatud ulatuses ka passiivne seire mesilashaiguste esinemise kohta ning selle käigus kogutakse proove vähesel arvul ja hajusalt. See ei võimalda teha üldistusi ega kavandada või ellu viia tõhusaid meetmeid mesilashaiguste alase olukorra analüüsimiseks või parandamiseks.

Ka EFSA 2009.a. aruandes hinnati Eesti mesilaste seire puuduseks põhiselt aktiivse seiresüsteemi puudumist. Taotletav seireprogrammi pilootuuring annaks suuniseid ja ka praktilisi kogemusi aktiivse seire läbiviimiseks ja mesilasperede kadude kindlaksmääramist piisava valimi alusel. Kokku kontrollitakse 100 väljavalitud erineva suurusega mesilast üle kogu Eesti 1090 mesilasperet. Uuringu käigus võetavad proovid võimaldavad tagada haiguste 20% levimuse kindlaksmääramise 95%-se tõenäosusega. See annab edasise tegevuskava koostamiseks piisava lähteinformatsiooni ja kogemuse. Lisaks saavad uuringu ettevalmistavas etapis koolituse seiret praktiliselt läbiviivad inimesed, keda pilootprojekti järel saab rakendada mesilashaiguste aktiivse seire ja tõrje süsteemis mesilashaiguste ala spetsialistidena.

Seireprogrammi eesmärgid.

Seireprogrammi põhieesmärgiks oleks:

1. Tagada õigetel alustel ja strateegiline mesilaste haiguste alane järelevalve
2. Teha kokkuvõtvad eesmärgid ja juhised mesilasperede hukkumise alase järelevalve korraldamiseks
3. Saada ettepanekuid järelevalve korralduse kohta, mida kasutavad Euroopa Liikmesriigid, et ajakohastada ja tõhustada olemasolevaid.
4. Anda tulevikus teistele soovitusi ja suuniseid seiresüsteemide projekteerimisel ja parandamisel.
5. Antud kaasrahastava seiresüsteemi oluline ülesanne on parandada olemasoleva riikliku seiresüsteemi abil kogu Euroopa tasandil olevat mesilaste haiguste alast seiret.

Seireprogrammi iseloomustus

Seireprogrammi uuring hõlmab ajavahemikku 01.01.2012 kuni 01.06.2013. Programm on kaasrahastatav EL Ühenduse poolt, mille kogusumma on 3,75 milj €. Kaasrahastatakse meetmeid, mis on seotud läbiviidavate laboruuringute maksumusega ja programmi läbiviiva personali osas, kes viivad läbi proovide võtmise, seire teatavatel perioodidel aasta jooksul ja võetud proovide laboruuringud. Läbiviidav kaasfinantseeritud seireprogramm ei tohi olla seotud teiste EL kaasfinantseeritud programmidega. Koostatud seireprogrammile lisatakse täpne läbiviidavate meetmete maksumus.

Programm esitati inglise keeles Veterinaar- ja Toiduameti poolt elektrooniliselt 30 septembril 2011.

Seireprogrammi läbiviimine

Seireprogrammi objektiivsuse tagamiseks peab seiret läbi viima spetsiaalselt treenitud personal.

Seireprogrammi läbiviimist teostatakse väljavalitud mesilates olevates mesilasperedes kogu läbiviidava projekti keskel.

Andmed kogutakse mesilast mesilasperede kliinilise läbivaatuse tulemusel ja mesilasperest võetud proovide analüüsimisega. Kogutud proovid viiakse uurimiseks LR heakskiidetud laboratooriumisse.

Väljavalitud mesilasse teostatakse läbiviidava seireprogrammi kestel kolm kontrolli. Iga kontrolli keskel märgitakse mesila kontrolli akti kontrollitava mesilaspere seisukord ja kliinilised sümptomid. Igast kontrollitud mesilast võetakse mesilasperedest proove, et teha kindlaks haiguste/patogeenide esinemine. Kõik kavandatud kontrollid tuleb läbi viia läbi väljavalitud mesilates ühe kuu jooksul.

Kolm mesila kontrolli sisaldab järgmist:

1. Esimene mesila külastus- hõlmab andmete kogumist mesindamise kohta, mesilasperede asukoht, keskkonnaalased andmed, andmed mesilasperede tervisliku seisukorra kohta ja esinevate haigustekitajate kohta (varroalest). Külastus viiakse läbi mesindusperioodi lõpul, enne talvitumisperioodi. Visiidi keskel võetakse kõigist mesilasperedest proove sõltumata sümptomite esinemisest ja lisaproovid võetakse neist mesilasperedest, kus ilmnesid haigusele iseloomulikud tunnused.
2. Teine mesila külastus- toimub samas mesilas peale talvitumisperioodi, oluline on märkida täpsed andmed iga mesilaspere kao kohta talvitumise jooksul. Külastuse jooksul võetakse sümptomaatilised proovid (surnud mesilased), mis kogutakse haigustunnustega mesilasperest.

3. Komas mesila külustus- planeeritakse mee tootmise perioodil, oluline märkida surnud või nõrgenenud mesilaspered. Külustuse jooksul võetakse sümptomaatilised proovid (surnud mesilased), mis kogutakse haigustunnustega mesilasperest.

Seire viiakse läbi Eestis oleva 3000 mesila seast väljavalitud 100 mesilas.

Vastavalt mesila suurusele jagatakse uuritavad mesilad järgmiselt:

1. 15 profimesilat (mesilasperede arv 100 ja rohkem mesilaspere) kontrollitakse 225 mesilasperet
2. 20 poolprofi mesilat (mesilasperede arv 50-99) kontrollitakse 260 mesilasperet
3. 40 suurt hobimesilat (mesilasperede arv 15-49) kontrollitakse 480 mesilasperet
4. 25 väikest hobimesilat (mesilasperede arv 1-14) kontrollitakse 125 mesilasperet

Kokku kontrollitakse 100 väljavalitud mesilast 1090 mesilasperet